

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๗ ชุด มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

๔.๓ เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สำหรับผลของการศึกษาในแต่ละส่วน มีสาระสำคัญและเนื้อหา สามารถประมวลทั้งในรูปแบบของตาราง และการวิเคราะห์บรรยาย ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๕๗ รูป ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n= ๒๕๗)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๑๙	๗.๔
๒๕ - ๓๕ ปี	๖๔	๒๔.๙
๓๖ - ๔๕ ปี	๑๐๐	๓๘.๙
ตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป	๗๔	๒๘.๘
รวม	๒๕๗	๑๐๐
๒. พรรษา		
น้อยกว่า ๕ พรรษา	๒๐	๗.๘
๕ - ๑๐ พรรษา	๔๗	๑๘.๓
๑๑ - ๑๕ พรรษา	๑๒๗	๔๙.๔
๑๖ พรรษาขึ้นไป	๖๓	๒๔.๕
รวม	๒๕๗	๑๐๐
๓. วุฒิการศึกษานักธรรม		
ไม่มีวุฒินักธรรม	๒๓	๙.๐
นักธรรมตรี	๗๙	๓๐.๗
นักธรรมโท	๔๒	๑๖.๓
นักธรรมเอก	๑๑๓	๔๔.๐
รวม	๒๕๗	๑๐๐
๔. วุฒิการศึกษาบาลี		
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๓๙	๙๓.๐
ประโยค ๑ - ๓	๑๕	๕.๘
เปรียญธรรม ๔ - ๖	๓	๑.๒
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๐	๐.๐
รวม	๒๕๗	๑๐๐
๕. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	๓๒	๑๒.๕
มัธยมศึกษา/ปวช.	๑๐๐	๓๘.๙
ปวส./ปริญญาตรี	๑๑๐	๔๒.๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๕.๘
รวม	๒๕๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธ ของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกได้ดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีอายุ ๓๖ - ๔๕ ปี จำนวน ๑๐๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙ รองลงมา คือ อายุตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘ รองลงมา คือ อายุ ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๙ และน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า ๒๕ ปี จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ ๑๑ - ๑๕ พรรษา จำนวน ๑๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔ รองลงมา คือ ๑๖ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕ รองลงมา คือ ๕ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓ และน้อยที่สุด คือ น้อยกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๘

วุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เป็นนักธรรมเอก จำนวน ๑๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ รองลงมา คือ นักธรรมตรี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗ รองลงมา คือ นักธรรมโท จำนวน ๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓ และน้อยที่สุด คือ ไม่มีวุฒินักธรรม จำนวน ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๐

วุฒิการศึกษาบาลี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม จำนวน ๒๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๐ รองลงมา คือ ประโยค ๑ - ๓ จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ และน้อยที่สุด คือ ปริญญาธรรม ๔ - ๖ จำนวน ๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๒

วุฒิการศึกษามัธยมศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปวส./ปริญญาตรี จำนวน ๑๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน ๑๐๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙ รองลงมา คือ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๘

๔.๒ ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์

ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม

(n = ๒๕๗)

ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของ พระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านธัมมัญญตา	๔.๑๐	๐.๗๒	มาก
๒. ด้านอัตถัญญตา	๔.๑๓	๐.๘๖	มาก
๓. ด้านอิตถัญญตา	๔.๑๓	๐.๗๘	มาก
๔. ด้านมัตถัญญตา	๔.๐๓	๐.๗๖	มาก
๕. ด้านกาลัญญตา	๔.๑๔	๐.๗๙	มาก
๖. ด้านปริสสัญญตา	๔.๑๕	๐.๖๗	มาก
๗. ด้านปุคคลัญญตา	๔.๐๖	๐.๘๘	มาก
ภาพรวม	๔.๑๑	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านธัมมัญญุตาน

(n = ๒๕๗)

ด้านธัมมัญญุตาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์เป็นผู้ที่เข้าใจระบบการบริหารงาน	๔.๑๗	๐.๘๔	มาก
๒. พระสงฆ์เป็นผู้ที่เข้าใจในกฎระเบียบหรือขั้นตอนในการทำงาน	๓.๗๐	๐.๘๘	มาก
๓. พระสงฆ์เป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบ	๔.๑๒	๐.๘๑	มาก
๔. พระสงฆ์เป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์	๔.๒๘	๑.๑๐	มากที่สุด
๕. พระสงฆ์มีหลักการในการทำงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน	๔.๒๕	๑.๐๑	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๑๐	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านธัมมัญญุตาน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์เป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์ และพระสงฆ์มีหลักการในการทำงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิยฤตยา

(n = ๒๕๗)

ด้านอรรถิยฤตยา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์การเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมายในการทำงาน	๔.๒๖	๑.๑๕	มากที่สุด
๒. พระสงฆ์การเป็นผู้ที่มีอดทน มุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ว่าจะประสบปัญหาใดก็ตาม	๔.๑๖	๑.๒๔	มาก
๓. พระสงฆ์การเป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการขับเคลื่อนองค์กร	๔.๐๐	๑.๐๑	มาก
๔. พระสงฆ์การเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์	๔.๐๔	๐.๘๐	มาก
๕. พระสงฆ์การมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปถึงจุดหมายที่กำหนดไว้	๔.๒๒	๐.๘๐	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๑๓	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิยฤตยา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์การเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมายในการทำงาน และพระสงฆ์การมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิยคุณ (n = ๒๕๓)

ด้านอรรถิยคุณ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๔.๑๔	๐.๙๔	มาก
๒. พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางการบริหาร	๔.๑๔	๐.๙๔	มาก
๓. พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานสูง	๔.๒๙	๐.๘๒	มากที่สุด
๔. พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อการบริหารงานของคณะสงฆ์	๔.๑๐	๐.๙๔	มาก
๕. พระสงฆ์เป็นผู้มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้เป็นผู้นำที่ดียิ่งขึ้น	๔.๐๐	๐.๙๖	มาก
ภาพรวม	๔.๑๓	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิยคุณ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานสูง ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญูตา

(n = ๒๕๗)

ด้านมัตตัญญูตา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์การเป็นผู้กำหนดแผน หรือนโยบายสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่	๔.๑๘	๐.๘๖	มาก
๒. พระสงฆ์การเป็นผู้บริหารงบประมาณให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๐๙	๐.๙๗	มาก
๓. พระสงฆ์การเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตในความพอดีสมฐานะ	๓.๙๘	๐.๙๖	มาก
๔. พระสงฆ์การสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชายึดการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๐	๑.๐๖	มาก
๕. พระสงฆ์การเป็นผู้จัดทำในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	๔.๐๙	๐.๗๘	มาก
ภาพรวม	๔.๐๓	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญูตา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ พระสงฆ์การเป็นผู้กำหนดแผน หรือนโยบายสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่ ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกาลัญญุต

(n = ๒๕๗)

ด้านกาลัญญุต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์การจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวะและเวลา	๔.๑๒	๐.๗๗	มาก
๒. พระสงฆ์สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังได้ดี	๔.๐๙	๐.๙๕	มาก
๓. พระสงฆ์การเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม	๔.๑๗	๑.๐๗	มาก
๔. พระสงฆ์การเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด	๔.๐๙	๐.๙๖	มาก
๕. พระสงฆ์การเป็นผู้รู้จักวางแผนการทำงานโดยใช้เวลาอย่างเหมาะสม	๔.๒๖	๐.๘๙	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๑๔	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกาลัญญุต พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์การเป็นผู้รู้จักวางแผนการทำงานโดยใช้เวลาอย่างเหมาะสม ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปรัญญา

(n = ๒๕๗)

ด้านปรัญญา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์การเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม	๔.๓๐	๐.๗๗	มากที่สุด
๒. พระสงฆ์การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกรูปและทุกองค์กร	๔.๑๖	๐.๘๘	มาก
๓. พระสงฆ์การเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กร และทุกภาคส่วน	๓.๙๖	๐.๘๔	มาก
๔. พระสงฆ์การมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ	๔.๒๔	๐.๘๘	มากที่สุด
๕. พระสงฆ์การสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างถูกต้อง	๔.๑๐	๐.๘๐	มาก
ภาพรวม	๔.๑๕	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปรัญญา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์การเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม และพระสงฆ์การมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบุคลิกลักษณะ (n = ๒๕๗)

ด้านบุคลิกลักษณะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์มีการจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน	๓.๙๘	๑.๐๑	มาก
๒. พระสงฆ์ให้โอกาสและสนับสนุนรูปที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม	๓.๙๗	๑.๐๔	มาก
๓. พระสงฆ์สามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี	๔.๑๒	๑.๐๑	มาก
๔. พระสงฆ์เป็นผู้ที่เอาใจใส่ และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ศึกษาอบรม สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ	๓.๙๘	๑.๐๑	มาก
๕. พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้รูปให้เหมาะสมกับงาน	๔.๒๕	๐.๘๙	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๐๖	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบุคลิกลักษณะ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๖$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้รูปให้เหมาะสมกับงาน ส่วนข้ออื่นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๓ เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และวุฒิการศึกษาสามัญ ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านธัมมัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	.๕๕๔	๓	๐.๑๘๕	๐.๓๕๔	๐.๗๘๖
	ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๘๕๒	๒๕๓	๐.๕๒๑		
	รวม	๑๓๒.๔๐๕	๒๕๖			
๒. ด้านอรรถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๘๑	๓	๐.๔๖๐	๐.๖๑๓	๐.๖๐๗
	ภายในกลุ่ม	๑๘๙.๙๓๕	๒๕๓	๐.๗๕๑		
	รวม	๑๙๑.๓๑๕	๒๕๖			
๓. ด้านอรรถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๖๓๑	๓	๑.๕๔๔	๒.๖๑๔	๐.๐๕๒
	ภายในกลุ่ม	๑๔๙.๔๑๘	๒๕๓	๐.๕๙๑		
	รวม	๑๕๔.๐๔๙	๒๕๖			
๔. ด้านมัตถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๘๙	๓	๐.๓๖๓	๐.๖๒๔	๐.๖๐๐
	ภายในกลุ่ม	๑๔๗.๑๐๒	๒๕๓	๐.๕๘๑		
	รวม	๑๔๘.๑๙๑	๒๕๖			
๕. ด้านกาลัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๔๓	๓	๑.๐๔๘	๑.๗๐๑	๐.๑๖๗
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕.๘๙๐	๒๕๓	๐.๖๑๖		
	รวม	๑๕๙.๐๓๓	๒๕๖			
๖. ด้านปริสัณญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๙๐	๓	๐.๓๖๓	๐.๗๙๘	๐.๔๙๖
	ภายในกลุ่ม	๑๑๕.๑๗๑	๒๕๓	๐.๔๕๕		
	รวม	๑๑๖.๒๖๑	๒๕๖			
๗. ด้านบุคคลัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๗๖	๓	๐.๘๕๙	๑.๑๒๒	๐.๓๔๑
	ภายในกลุ่ม	๑๙๓.๕๘๑	๒๕๓	๐.๗๖๕		
	รวม	๑๙๖.๑๕๗	๒๕๖			

ตารางที่ ๔.๑๐ (ต่อ)

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๐๒	๓	๐.๔๓๔	๑.๐๓๙	๐.๓๗๖
	ภายในกลุ่ม	๑๐๕.๗๐๙	๒๕๓	๐.๔๑๘		
	รวม	๑๐๗.๐๑๑	๒๕๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=1.039$, $Sig=.376$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามพรรษา

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านธัมมัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	.๗๐๖	๓	๐.๒๓๕	๐.๔๕๒	๐.๗๑๖
	ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๖๙๙	๒๕๓	๐.๕๒๑		
	รวม	๑๓๒.๔๐๕	๒๕๖			
๒. ด้านอรรถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๑๐	๓	๐.๕๗๐	๐.๗๖๑	๐.๕๑๗
	ภายในกลุ่ม	๑๘๙.๖๐๖	๒๕๓	๐.๗๔๙		
	รวม	๑๙๑.๓๑๕	๒๕๖			
๓. ด้านอัตตัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๖๙	๓	๐.๕๙๐	๐.๙๘๐	๐.๔๐๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕๒.๒๗๙	๒๕๓	๐.๖๐๒		
	รวม	๑๕๔.๐๔๙	๒๕๖			
๔. ด้านมัตตัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๘	๓	๐.๕๑๖	๐.๘๙๐	๐.๔๔๗
	ภายในกลุ่ม	๑๔๖.๖๔๓	๒๕๓	๐.๕๘๐		
	รวม	๑๔๘.๑๙๑	๒๕๖			

ตารางที่ ๔.๑๑ (ต่อ)

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๕. ด้านกาลัญญุต	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๑๒	๓	๐.๖๗๑	๑.๐๘๑	๐.๓๕๘
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗.๐๒๑	๒๕๓	๐.๖๒๑		
	รวม	๑๕๙.๐๓๓	๒๕๖			
๖. ด้านปริสัณญุต	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๘๗	๓	๐.๗๓๒	๑.๖๒๕	๐.๑๘๔
	ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๐๖๓	๒๕๓	๐.๔๕๑		
	รวม	๑๑๖.๒๖๑	๒๕๖			
๗. ด้านปุกคัลญุต	ระหว่างกลุ่ม	๕.๗๖๐	๓	๑.๙๒๐	๒.๕๕๑	๐.๐๕๖
	ภายในกลุ่ม	๑๙๐.๓๙๘	๒๕๓	๐.๗๕๓		
	รวม	๑๙๖.๑๕๗	๒๕๖			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๘๐	๓	๐.๓๖๐	๐.๘๖๐	๐.๔๖๓
	ภายในกลุ่ม	๑๐๕.๙๓๑	๒๕๓	๐.๔๑๙		
	รวม	๑๐๗.๐๑๑	๒๕๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=.$ ๘๖๐, $Sig=.๔๖๓$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามการศึกษานักธรรม

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านธัมมัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๒๕	๓	๐.๕๔๒	๑.๐๔๘	๐.๓๗๒
	ภายในกลุ่ม	๑๓๐.๗๘๐	๒๕๓	๐.๕๑๗		
	รวม	๑๓๒.๔๐๕	๒๕๖			
๒. ด้านอรรถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๓๙	๓	๐.๘๘๐	๑.๑๗๙	๐.๓๑๘
	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๖๗๗	๒๕๓	๐.๗๔๖		
	รวม	๑๙๑.๓๑๕	๒๕๖			
๓. ด้านอรรถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๒๑	๓	๐.๕๐๗	๐.๘๔๑	๐.๔๗๒
	ภายในกลุ่ม	๑๕๒.๕๒๗	๒๕๓	๐.๖๐๓		
	รวม	๑๕๔.๐๔๙	๒๕๖			
๔. ด้านมัตตัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๐๒	๓	๐.๔๓๔	๐.๗๔๘	๐.๕๒๕
	ภายในกลุ่ม	๑๔๖.๘๘๘	๒๕๓	๐.๕๘๑		
	รวม	๑๔๘.๑๙๑	๒๕๖			
๕. ด้านกาลัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	.๙๘๙	๓	๐.๓๓๐	๐.๕๒๘	๐.๖๖๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕๘.๐๔๔	๒๕๓	๐.๖๒๕		
	รวม	๑๕๙.๐๓๓	๒๕๖			
๖. ด้านปริสสัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	.๙๘๔	๓	๐.๓๒๘	๐.๗๒๐	๐.๕๔๑
	ภายในกลุ่ม	๑๑๕.๒๗๗	๒๕๓	๐.๔๕๖		
	รวม	๑๑๖.๒๖๑	๒๕๖			
๗. ด้านปุคคลัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๓๑	๓	๐.๗๑๐	๐.๙๒๖	๐.๔๒๙
	ภายในกลุ่ม	๑๙๔.๐๒๗	๒๕๓	๐.๗๖๗		
	รวม	๑๙๖.๑๕๗	๒๕๖			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	.๒๓๑	๓	๐.๐๗๗	๐.๑๘๓	๐.๙๐๘
	ภายในกลุ่ม	๑๐๖.๗๗๙	๒๕๓	๐.๔๒๒		
	รวม	๑๐๗.๐๑๑	๒๕๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=1.083$, $Sig=.908$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มี

การศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามการศึกษาบาลี

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านธัมมัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๗๓	๓	๐.๗๒๔	๑.๔๐๗	๐.๒๔๑
	ภายในกลุ่ม	๑๓๐.๒๓๒	๒๕๓	๐.๕๑๕		
	รวม	๑๓๒.๔๐๕	๒๕๖			
๒. ด้านอรรถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๘	๓	๐.๕๑๖	๐.๖๘๘	๐.๕๖๐
	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๗๖๗	๒๕๓	๐.๗๕๐		
	รวม	๑๙๑.๓๑๕	๒๕๖			
๓. ด้านอรรถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	.๙๓๐	๓	๐.๓๑๐	.๕๑๒	๐.๖๗๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕๓.๑๑๙	๒๕๓	๐.๖๐๕		
	รวม	๑๕๔.๐๔๙	๒๕๖			
๔. ด้านมัตถัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๔๐	๓	๐.๘๑๓	๑.๔๑๒	๐.๒๔๐
	ภายในกลุ่ม	๑๔๕.๗๕๐	๒๕๓	๐.๕๗๖		
	รวม	๑๔๘.๑๙๑	๒๕๖			
๕. ด้านกาลัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๐๑	๓	๐.๖๓๔	๑.๐๒๐	๐.๓๘๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗.๑๓๒	๒๕๓	๐.๖๒๑		
	รวม	๑๕๙.๐๓๓	๒๕๖			
๖. ด้านปริสญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	.๔๖๗	๓	๐.๑๕๖	๐.๓๔๐	๐.๗๙๖
	ภายในกลุ่ม	๑๑๕.๗๙๓	๒๕๓	๐.๔๕๘		
	รวม	๑๑๖.๒๖๑	๒๕๖			
๗. ด้านปุคคลัญญุตาน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๕๒	๓	๐.๘๑๗	๑.๐๖๘	๐.๓๖๓
	ภายในกลุ่ม	๑๙๓.๗๐๕	๒๕๓	๐.๗๖๖		
	รวม	๑๙๖.๑๕๗	๒๕๖			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๘๓	๓	๐.๓๙๔	๐.๙๔๓	๐.๔๒๑
	ภายในกลุ่ม	๑๐๕.๘๒๘	๒๕๓	๐.๔๑๘		
	รวม	๑๐๗.๐๑๑	๒๕๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=๙.๙๔๓$, $Sig=.๔๒๑$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามการศึกษาสามัญ

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านธัมมัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๓๙	๓	๐.๘๔๖	๑.๖๔๙	๐.๑๗๙
	ภายในกลุ่ม	๑๒๙.๘๖๗	๒๕๓	๐.๕๑๓		
	รวม	๑๓๒.๔๐๕	๒๕๖			
๒. ด้านอรรถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๘๙	๓	๑.๒๖๓	๑.๗๐๔	๐.๑๖๗
	ภายในกลุ่ม	๑๘๗.๕๒๖	๒๕๓	๐.๗๔๑		
	รวม	๑๙๑.๓๑๕	๒๕๖			
๓. ด้านอรรถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๔๘	๓	๑.๐๘๓	๑.๘๑๖	๐.๑๔๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๐.๘๐๑	๒๕๓	๐.๕๙๖		
	รวม	๑๕๔.๐๔๙	๒๕๖			
๔. ด้านมัตถัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๔.๖๙๐	๓	๑.๕๖๓	๒.๗๕๖*	๐.๐๔๓
	ภายในกลุ่ม	๑๔๓.๕๐๐	๒๕๓	๐.๕๖๗		
	รวม	๑๔๘.๑๙๑	๒๕๖			
๕. ด้านกาลัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๗๗๘	๓	๐.๙๒๖	๑.๔๙๙	๐.๒๑๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๖.๒๕๕	๒๕๓	๐.๖๑๘		
	รวม	๑๕๙.๐๓๓	๒๕๖			
๖. ด้านปริสัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๖๐	๓	๐.๔๘๗	๑.๐๗๓	๐.๓๖๑
	ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๘๐๑	๒๕๓	๐.๔๕๔		
	รวม	๑๑๖.๒๖๑	๒๕๖			
๗. ด้านปุคคลัญญตา	ระหว่างกลุ่ม	๔.๓๓๗	๓	๑.๔๔๖	๑.๙๐๗	๐.๑๒๙
	ภายในกลุ่ม	๑๙๑.๘๒๐	๒๕๓	๐.๗๕๘		
	รวม	๑๙๖.๑๕๗	๒๕๖			

ตารางที่ ๔.๑๔ (ต่อ)

(n=๒๕๗)

ผู้นำเชิงพุทธ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๔๒	๓	๐.๙๔๗	๒.๓๐๑	๐.๐๗๘
	ภายในกลุ่ม	๑๐๔.๑๖๙	๒๕๓	๐.๔๑๒		
	รวม	๑๐๗.๐๑๑	๒๕๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=2.301$, $Sig=.078$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน แตกต่างกันคือ ด้านมัตตัญญูตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญูตา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด จำแนกตามการศึกษาสามัญ ด้านมัตตัญญูตา (LSD)

(n=๒๕๗)

การศึกษาสามัญ	$\bar{X}$	การศึกษาสามัญ			
		ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา/ปวช.	ปวส./ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๑๖	๔.๑๕	๓.๙๐	๓.๗๗
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	๔.๑๖	-	๐.๐๑*	๐.๒๖	๐.๓๙
มัธยมศึกษา/ปวช.	๔.๑๕	-	-	๐.๒๕	๐.๓๘
ปวส./ปริญญาตรี	๓.๙๐	-	-	-	๐.๒๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๗๗	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญูตา มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๕

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t	F	sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ		๑.๐๓๙	๐.๓๗๖	-	✓
๒	พรรษา		๐.๘๖๐	๐.๔๖๓	-	✓
๓	การศึกษานักธรรม		๐.๑๘๓	๐.๙๐๘	-	✓
๔	การศึกษาเปรียญธรรม		๐.๙๔๓	๐.๔๒๑	-	✓
๕	การศึกษาสามัญ		๒.๓๐๑	๐.๐๗๘	-	✓

จากตารางที่ ๔.๑๖ สรุปได้ว่า

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ขาดความเข้าใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งในด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ	๑๔
๒	ขาดความมุ่งมั่นทุ่มเทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๑๓
๓	ขาดความสนใจในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักการเมื่อดำรงตำแหน่งทางการปกครอง	๑๐
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง	๑๗
๒	พระสังฆาธิการต้องรู้จักการทำงาน มีการวางแผนที่ดี	๑๕
๓	พระสังฆาธิการต้องมีความเป็นผู้ซื่อตรงกับตนเองและผู้อื่นให้หมั่นคณะ	๑๔

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ มากที่สุด คือ ขาดความเข้าใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งในด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ และพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง

ตารางที่ ๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิณญุตตา เป็นผู้รู้จักผล

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ขาดวิสัยทัศน์ในการนำพาหมู่คณะและองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์	๑๘
๒	ขาดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์	๑๖
๓	ขาดเป้าหมายของหลักการที่จะปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง	๑๑
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	๑๙
๒	พระสังฆาธิการต้องมีการรู้จักมองการณ์ไกล พัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรม	๑๗
๓	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่เข้าใจเหตุผลและผล มีการชักชวนให้ประชาชนรักษาศีล	๑๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิณญุตตา เป็นผู้รู้จักผล มากที่สุด คือ ขาดวิสัยทัศน์ในการนำพาหมู่คณะและองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และพระสังฆาธิการต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิณญุตตา เป็นผู้รู้จักตน

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ขาดคุณสมบัติความรู้ความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ไม่พัฒนาตนเอง	๒๒
๒	ขาดการประเมินตนเองว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งและพัฒนาปรับปรุงจุดอ่อน	๒๐
๓	ขาดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องไม่เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน	๑๘
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่นในการทำงาน สามารถพัฒนารูปในองค์กรได้	๒๔
๒	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาตนเองและส่วนรวม	๒๑
๓	พระสังฆาธิการต้องมีความเป็นผู้มีสติตื่นแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ	๑๙

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถิณญุตตา เป็นผู้รู้จักตน มากที่สุด คือ ขาดคุณสมบัติความรู้ความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ไม่พัฒนาตนเอง และพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่นในการทำงาน สามารถพัฒนารูปในองค์กรได้

ตารางที่ ๔.๒๐ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ไม่รู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์	๑๘
๒	ไม่รู้จักความพอประมาณในการบริโภคปัจจัย๔ ในการเลี้ยงชีพอย่างพอเหมาะ	๑๖
๓	ขาดการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน	๑๕
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องมีความเป็นอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย	๒๐
๒	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำในการรู้จักความพอดีของชีวิต รู้ใช้รู้เก็บอย่างเพียงพอ	๑๘
๓	พระสังฆาธิการต้องมีความรู้จักในการประเมินชีวิตเหมาะสมกับสังคมที่อยู่	๑๗

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และ
แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัตตัญญู
ตา เป็นผู้รู้จักประมาณ มากที่สุด คือ ไม่รู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์
และพระสังฆาธิการต้องมีความเป็นอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ไม่รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานหรือการทำงานให้ทันกับเวลา	๑๘
๒	ไม่รู้จักคุณค่าของเวลาไม่รู้จักบริหารเวลาและวางแผนเวลาให้เหมาะสมและ ถูกต้อง	๑๗
๓	ไม่รู้จักกาลเทศะว่าเวลาไหนควรพูดเวลาไหนควรทำอะไร	๑๔
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา ใช้เวลาทุกขณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒๒
๒	พระสังฆาธิการต้องมีการบริหารที่ดี ใช้เวลาอย่างคุ้มค่า	๒๑
๓	พระสังฆาธิการต้องมีการบริหารเวลาให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด	๑๙

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และ
แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้าน
กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล มากที่สุด คือ ไม่รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานหรือการทำงานให้ทัน
กับเวลา และพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา ใช้เวลาทุกขณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด

**ตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักชุมชน**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ไม่สามารถวางตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม	๑๖
๒	ไม่เข้าใจปัญหาและความต้องการของสังคมอย่างถูกต้อง	๑๕
๓	ไม่เข้าใจปัญหาของสังคมโลกในขอบเขตที่กว้างขวาง	๑๓
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องรู้จักประเพณี ความเชื่อของสังคม และนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนประชาชน	๑๙
๒	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมอันดีของสังคม	๑๗
๓	พระสังฆาธิการต้องมีการรู้จักธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของสังคมที่เกี่ยวข้อง	๑๖

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักชุมชน มากที่สุด คือ ไม่สามารถวางตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และพระสังฆาธิการต้องรู้จักประเพณี ความเชื่อของสังคม และนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนประชาชน

**ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบุคลิกภาพปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักบุคคล**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑	ขาดความสามารถที่จะเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานในการบริหารงานด้านต่างๆ	๒๑
๒	ขาดการส่งเสริมบุคคลที่มีจริยธรรมมีคุณธรรมให้เข้ามาปกครองหมู่คณะสังคมให้เกิดความสุข	๒๐
๓	ขาดความรู้เกี่ยวกับประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องด้วย	๑๖
แนวทางพัฒนา		
๑	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้เข้าใจในระบบงาน และมีศิลปะในการใช้บุคคลได้อย่างเหมาะสม	๒๖
๒	พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เลือกใช้บุคคลได้เหมาะสมกับงาน	๒๓
๓	พระสังฆาธิการต้องมีกิจกรรมสำหรับคัดเลือกบุคคลร่วมงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล	๒๑

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบุคลิกภาพปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักบุคคล มากที่สุด คือ ขาดความสามารถที่จะเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานใน

การบริหารงานด้านต่างๆ และพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้เข้าใจในระบบงาน และมีศิลปะในการใช้บุคคลได้อย่างเหมาะสม

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมี ๗ ด้าน คือ ๑) ธัมมัญญูตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ๒) อตถัญญูตา เป็นผู้รู้จักผล ๓) อตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน ๔) มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ๕) กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล ๖) ปริสสัญญูตา เป็นผู้รู้จักชุมชน และ๗) ปุคคลปโรปรัญญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล การพินิจพิเคราะห์ทำงานด้วยปัญญา ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๘ รูปหรือคน ได้แก่

๑. พระครูนิพัทธ์สธิราภรณ์ เจ้าคณะอำเภอตากลี
๒. พระครูนิวิธธรรมขันธ รองเจ้าคณะอำเภอตากลี
๓. พระครูนิพัทธ์โพธิสุวรรณ เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒
๔. นางสาวนิกรรดา ชันธะรัตน์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
๕. นายสวัสดิ์ เปี่ยมสัสม ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
๖. นางอวยพร พัทธมงคลสกุล ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม
๗. นายขจร เจริญทรัพย์ ตัวแทนประชาชน
๘. นายบัณฑิต ขวลิท ไวยาวัจกร

ผลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปผลโดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัยดังนี้

๑) ธัมมัญญูตา เป็นผู้รู้จักเหตุ

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านธัมมัญญูตา เป็นผู้รู้จักเหตุ โดยพระสังฆาธิการต้องรู้จักการทำงาน มีการวางแผนที่ดี^๑ มีความเป็นผู้ชื่อกับตนเองและผู้อื่นให้หมู่คณะและผู้ร่วมงานมีน้ำใจที่จะร่วมงานกับเรา ปฏิปทานั้นคงกับหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ไม่ทอดทิ้งกับปัญหาและอุปสรรค รู้จักวางรูปแบบให้เหมาะสมกับฐานะและภาวะที่เป็นอยู่ (สเนหานัตตา)^๒ พระสังฆาธิการต้องรู้จักภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ รู้หลักการและวิธีวางนโยบาย เพื่อให้กิจกรรมหรืองานดำเนินไปถึงจุดหมาย และยักรวมถึงรู้จักระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร^๓ พระสังฆาธิการใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยร่วมกันกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาวัด มีความรู้ในหลักการ คือรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ในการบริหารจัดการวัด และร่วมกันปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ในทุกด้าน เป็นการบริหารจัดการองค์กรที่ทำให้เกิดผล คือบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือวัดในอำเภอตากลี มีความสัปปะยะในทุกด้าน เป็นศูนย์กลางชุมชน รูปรอบวัดเลื่อมใส ศรัทธาและเข้าวัดเพิ่มขึ้น จะ

^๑ สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์สธิราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๒ สัมภาษณ์ พระครูนิวิธธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๓ สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิสุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

ทำหน้าที่อะไรก็ตามแต่ ต้องรู้หลักการ รู้หน้าที่รับผิดชอบ รู้สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้อง นั่นคือการนำหลักธรรมปัญญามาใช้บริหารวัดนั่นเอง^๔

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการ เป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าปกครองดูแลวัด ถือว่าเป็นผู้นำของพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดหรือในอาราม ซึ่งได้รับการแต่งตั้งถูกต้องตามบทบัญญัติว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ มีอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและกฎหมายเถระสมาคม ถ้าพระสังฆาธิการรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจในสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติ ปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตนเป็นพระสังฆาธิการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรก็ปฏิบัติตามนั้น^๕ เป็นผู้รู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รู้จักการรำหลักการและเหตุผลไปใช้ในการทำงาน เมื่อมีหลักการในการทำงานผลงานที่ได้จึงมีประสิทธิภาพ^๖ พระสังฆาธิการรู้จักการทำงาน มีการวางแผนในการปฏิบัติงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านกิจการของวัด หรือกิจกรรมที่ร่วมกับประชาชนที่มีการวางแผนงานเป็นอย่างดี^๗ พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง^๘

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุหรือรู้จักหลักการในการทำงาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยร่วมกันกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาวัด มีความรู้ในหลักการ คือรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ในการบริหารจัดการวัด และร่วมกันปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ในทุกด้าน เป็นการบริหารจัดการองค์กรที่ทำให้เกิดผล คือบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือวัดในอำเภอตากลี มีความสัปปะยะในทุกด้าน เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นนมนีย์สถาน คนรอบวัดเลื่อมใส ศรัทธาและเข้าวัดเพิ่มขึ้น จะทำหน้าที่อะไรก็ตามแต่ ต้องรู้หลักการ รู้หน้าที่รับผิดชอบ รู้สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้อง นั่นคือการนำหลักธรรมปัญญามาใช้บริหารวัดนั่นเอง

๒) อัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านอัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล โดยพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่เข้าใจเหตุผลและผล มีการชักชวนให้ประชาชนรักษาศีล^๙ มีการรู้จักมองการณ์ไกล ทำบริบทของท้องถิ่นพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรม ความมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน และราชการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์^{๑๐} พระสังฆาธิการต้องรู้จักจุดหมายหรือเป้าหมายของการทำงานที่ตนปฏิบัติอยู่ และต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กรวัด ว่าจะมีทิศทางพัฒนาไปอย่างไร เพื่อประโยชน์อะไร เพื่อจะได้ดำเนินการบริหารจัดการองค์กรวัดได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้น และผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์

^๔ สัมภาษณ์ นางสาวนิกรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๕ สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมสัสม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๖ สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมมงคล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๗ สัมภาษณ์ นายขจร เจริญทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๘ สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวาลิต, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

^๙ สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูนิวิธธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

กว้างไกล ตลอดจนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สิ่งใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์^{๑๑} พระสังฆาธิการรู้จักจุดมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามหลักการที่กำหนดไว้ว่าเมื่อกระทำไปแล้วเกิดผลอย่างไร เห็นจากพระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุม นำหลักการ นโยบายในทุกระดับที่เกี่ยวข้องทั้งของคณะสงฆ์และฝ่ายราชการไปสู่การปฏิบัติ และประสานการดำเนินงานให้โครงการต่างๆ บรรลุผลสำเร็จ อย่างเช่นโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พระสังฆาธิการของอำเภอตากลีได้ร่วมกันสนองงานโครงการนี้จนประสบผลสำเร็จ เป็นการรู้ถึงประโยชน์ที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ไม่มีผลกระทบต่อบุคคลกร นี่คือการนำหลักอรรถกถาตามาใช้ในการบริหารได้เข้าใจตรงจุดอย่างมีเหตุมีผล^{๑๒}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักผลหรือรู้จักจุดมุ่งหมายในการทำงาน เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะการงานอย่างนั้น เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อมาไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสีย อย่างไร ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมตา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต^{๑๓} เป็นผู้รู้ความหมาย ความมุ่งหมายว่าเพื่อประโยชน์อะไร อย่างไร เมื่อทำไปแล้วจึงบังเกิดผลอะไร เป็นต้น เหมือนกับการวางเป้าหมายไว้แล้วลงมือทำทีละขั้นตอน จนไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้งานไม่เกิดความเสียหาย^{๑๔} พระสังฆาธิการมีการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระเบียบพระสังฆาธิการจึงทำตามแผนงาน ตามจุดมุ่งหมายในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เช่น การมีการชักชวนประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม เป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เข้าวัดทำบุญรักษาศีล เป็นนิจ^{๑๕} พระสังฆาธิการต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน^{๑๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านอรรถกถาตา ความเป็นผู้รู้จักผลหรือรู้จักจุดมุ่งหมายในการทำงาน โดยการรู้จุดมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามหลักการที่กำหนดไว้ว่าเมื่อกระทำไปแล้วเกิดผลอย่างไร เห็นจากพระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุม นำหลักการ นโยบายในทุกระดับที่เกี่ยวข้องทั้งของคณะสงฆ์และฝ่ายราชการไปสู่การปฏิบัติ และประสานการดำเนินงานให้โครงการต่างๆ บรรลุผลสำเร็จ อย่างเช่นโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พระสังฆาธิการของอำเภอตากลีได้ร่วมกันสนองงานโครงการนี้จนประสบผลสำเร็จ เป็นการรู้ถึงประโยชน์ที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ไม่มีผลกระทบต่อบุคคลกร นี่คือการนำหลักอรรถกถาตามาใช้ในการบริหารได้เข้าใจตรงจุดอย่างมีเหตุมีผล

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิสุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมมงคล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายจรุญ เจริญทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวลิท, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

๓) อัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านอัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน โดยพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่นในการทำงาน สามารถพัฒนารูปในองค์กรได้^{๑๗} มีความเป็นผู้มีสติตื่นรู้ ไม่นิ่งหรือทอดธุระในการตรวจสอบตนเอง แสวงหาความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ และคบหากัลยาณมิตรที่เห็นเป็นประโยชน์ ทำงานเป็นต้นแบบ ทำงานพัฒนาตน และพัฒนาองค์กร ไม่ยึดติดในอัตตาให้มากมายจนเกินไป^{๑๘} พระสังฆาธิการต้องรู้จักตนเองว่า มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถอย่างไร และจะทำให้เป็นผู้พร้อมในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง ยอมรับฟังเสียงบุคคลรอบด้านอยู่เสมอ รู้จักเสียสละ โทนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และต้องมีความรับผิดชอบสูง^{๑๙} พระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ เป็นผู้ปกครองที่รู้จักทำนุบำรุงรักษาและพัฒนาวัด จะเห็นว่าในอำเภอตากลีเป็นศูนย์กลางชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนและเป็นศูนย์กลางการประกอบกิจกรรมของชุมชน เป็นแหล่งพักพิง เป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส นี่เป็นเพราะพระสังฆาธิการรู้จักตน รู้รับผิดชอบในพระพุทธศาสนา รู้รับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นผู้เอื้ออารีต่อสาธารณะ นี่คือความเป็นผู้รู้จักตน หรือเป็นผู้มีอัตตัญญูตา^{๒๐}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักตนหรือความเป็นผู้รู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้นมีฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม อย่างไรแล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำหน้าที่ต่างๆ ให้สอดคล้องถูกต้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไข ปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ก็จะเป็นตัวอย่างให้พระภิกษุ สามเณร ภายในวัด เป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสมดีงาม^{๒๑} เป็นผู้รู้จักตน รู้ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ มีความรู้ ความสามารถ นำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคล เวลา สถานที่ได้ การทำงานที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจจะประสบความสำเร็จ^{๒๒} พระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักตนและมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน อย่างมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ในด้านการพัฒนาวัดนั้น ก็พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นในด้านถาวรวัตถุหรือด้านการศึกษา ส่วนด้านชุมชนนั้นมีการพัฒนาทางด้านจิตใจของประชาชน^{๒๓} พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาตนเองและส่วนรวม^{๒๔}

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูนิวิธธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิสุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมงคลสกุล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายจร จเรญทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวลิท, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านอัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตนหรือความเป็นผู้รู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ โดยรู้ถึงฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมของตน แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำหน้าที่ต่างๆ ให้สอดคล้องถูกต้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไข ปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป เป็นตัวอย่างให้พระภิกษุ สามเณร ภายในวัด เป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสมต้งาม

๔) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ โดยพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำในการรู้จักความพอดีของชีวิต รู้ใช้รู้เก็บอย่างเพียงพอ^{๒๕} มีความรู้จักในการประเมินชีวิตเหมาะสมกับสังคมที่อยู่และเกี่ยวข้อง จะก่อให้เกิดผลดีกับทุกฝ่าย เพราะเป็นการประหยัดพลังงาน และทรัพยากร เพื่อความยั่งยืน^{๒๖} พระสังฆาธิการจะต้องรู้จักประมาณ พอดีกับสิ่งที่ได้มา ความพอเพียงกับฐานะของตนและตามกำลังความสามารถ และเมื่อรู้จักประมาณตน พอเพียงได้ก็จะทำให้พิจารณาสิ่งต่างๆ ได้เหมาะสมและถูกต้อง ผู้นำจะต้องรู้ความพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การลงโทษผู้ได้บังคับบัญชาและที่สำคัญต้องรู้จักแบ่งปันความสุขแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา^{๒๗} พระสังฆาธิการ รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียงตามศักยภาพ รู้ความพอดี พอเพียง ขององค์กร ทั้งในการรับและการบริโภครทรัพย์ รู้หลักในการบริหารการเงินให้เพียงพอกับรายได้ที่พึงมี เป็นอยู่เรียบง่าย สมถะ ทั้งยังปกครองพระในความรับผิดชอบ ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสมณสาธูป มีภาพลักษณ์ที่ดี เห็นว่าพระสังฆาธิการจะไม่มีเรื่องมีข่าวที่ทำให้คณะสงฆ์เสื่อมเสียในการประพฤติผิดวินัย และอารวินัยสงฆ์ ทั้งนี้เป็นเพราะพระสังฆาธิการได้นำหลักมัตตัญญาตาใช้ในการบริหารจัดการวัดและพัฒนาวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๘}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักประมาณ หรือรู้จักความพอเพียง คือ รู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดี แท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบที่จะเกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา ก็จะเป็นตัวอย่างให้พระภิกษุ สามเณรภายในวัด และเป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติ ปฏิบัติตามไว้อย่างเหมาะสม^{๒๙} เป็นผู้มีใจความพอดี รู้จักประมาณในการรับ และการบริโภค และสามารถถ่ายทอด รวมถึงการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้กับฆราวาสได้^{๓๐} พระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียงไม่ว่า

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูนิวิธธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิสุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมงคลสกุล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

จะเป็นในด้านของความเป็นอยู่ของพระสังฆาธิการ ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง อยู่อย่างสมถะเรียบง่าย เป็นแบบอย่างที่ดีต่อพระสงฆ์^{๓๑} พระสังฆาธิการต้องมีความเป็นอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย^{๓๒}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านมัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณหรือรู้จักความพอเพียง โดยการรู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดี แท้จริงที่พึงต้องการ โดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบที่จะเกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา ก็จะเป็นตัวอย่างให้พระภิกษุสามเณรภายในวัด และเป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติ ปฏิบัติตามไว้อย่างเหมาะสม

๕) กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านกาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล โดยพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา ใช้เวลาทุกขณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๓๓} มีการบริหารเวลาให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแต่ละชั่วโมงและวันที่ผ่านมา ต้องมีแผนโครงการและปฏิบัติตามแผนนั้นๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๓๔} พระสังฆาธิการต้องรู้จักกาลเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเป็นผู้เห็นคุณค่าของเวลา สามารถบริหารเวลาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยสามารถวางแผนทุกอย่างได้อย่างรู้เท่าทันเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมโลกที่เกิดขึ้น^{๓๕} พระสังฆาธิการรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมในการได้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดกิจกรรมที่คณะสงฆ์จังหวัด และคณะสงฆ์ขอความร่วมมือเห็นได้จากเป็นตัวแทนการจัดนิทรรศการ การอบรมที่เป็นภาพลักษณ์ของจังหวัดและของคณะสงฆ์ภาค ๔ หลากๆ กิจกรรมที่เป็นผลงานที่น่าชื่นชมที่คณะสังฆาธิการของอำเภอตากลีสามารถบริหารจัดการเวลาในการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจกรรมของส่วนรวมได้ทันในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งถือเป็นหลักการบริหารจัดการที่พระสังฆาธิการได้นำหลักกาลัญญูตามาใช้ให้เกิดผลดีต่อองค์กร^{๓๖}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักกาลเวลาหรือรู้จักเวลาที่เหมาะสมและระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่ ปฏิบัติการต่างๆ เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลา และวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล ก็จะเป็นประโยชน์เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พระภิกษุ สามเณร พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติ ปฏิบัติตามอย่างเหมาะสม สง่างาม^{๓๗} เป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ เช่น การตรงต่อเวลา

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายจร จเจริญทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวาลิต, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธรรมจันทร์, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิ์สุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม

การใช้เวลาที่เหมาะสมกับบุคคล ชุมชน^{๓๘} พระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักกาลเวลา เป็นผู้ที่ตรงต่อเวลาการจะเดินทางไปไหน จะเดินทางล่องสงหน้าตลอด หรือมีกิจกรรมนั้นก็จะไปตรงตามเวลานั้นเสมอ เป็นผู้ที่รู้จักเวลาที่เหมาะที่ควรอย่างยิ่ง^{๓๙} พระสังฆาธิการต้องมีการบริหารที่ดี ใช้เวลาอย่างคุ้มค่า^{๔๐}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านการลัญญดา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาหรือรู้จักเวลาที่เหมาะที่ควร โดยการร่วมแรงร่วมใจกันจัดกิจกรรมที่คณะสงฆ์จังหวัด และคณะสงฆ์ขอความร่วมมือเห็นได้จากเป็นตัวแทนการจัดนิทรรศการ การอบรมที่เป็นภาพลักษณ์ของจังหวัดและของคณะสงฆ์ภาค ๔ หลายๆ กิจกรรมที่เป็นผลงานที่น่าชื่นชมที่คณะสังฆาธิการของอำเภอตากลีสามารถบริหารจัดการเวลาในการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจกรรมของส่วนรวมได้ทันในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งถือเป็นหลักการบริหารจัดการที่พระสังฆาธิการได้นำหลักกาลัญญดามาใช้ให้เกิดผลดีต่อองค์กร

๖) ปริสัญญดา เป็นผู้รู้จักชุมชน

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านปริสัญญดา เป็นผู้รู้จักชุมชน โดยพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมอันดีของสังคม^{๔๑} มีการรู้จักธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของสังคมที่เกี่ยวข้องต้องไม่กระทำให้เกิดการขัดแย้ง เช่น มีความรักความสามัคคีกันดีอยู่แล้ว ควรส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่ต่อไป^{๔๒} พระสังฆาธิการต้องมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการสื่อสารประสานงาน รู้ความต้องการของชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน สังคมได้อย่างดี และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันสถานการณ์ด้วยความถูกต้อง^{๔๓} พระสังฆาธิการรู้จักการประพฤติปฏิบัติต่อชุมชน เป็นการรู้จักสังเคราะห์ในการนำหลักสัปปุริสธรรมด้านต่างๆ ที่ผ่านมาประยุกต์และบูรณาการเพื่อพัฒนาวัดให้เจริญมั่นคง ทำให้ประชาชนและชุมชนศรัทธารักและหวงแหนให้ความอุปถัมภ์เกื้อหนุนวัด เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และราชการ จะเห็นว่าวัดต่างๆ ในอำเภอตากลีมีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งในการประกอบกิจกรรมร่วมกันตามโครงการต่างๆ ทั้งของคณะสงฆ์และของราชการ จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะพระสังฆาธิการนำหลักปริสัญญดา มาบริหารจัดการวัดได้บังเกิดผลเป็นอย่างดี^{๔๔}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชนและชุมชน รู้การอันควรประพฤติ ปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และรู้ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำอะไร ควรจะพูดอย่างไร ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างไร มีวัฒนธรรม ประเพณีอย่างไร มีความต้องการอย่างไร ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสังเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างไร ก็จะเป็นประโยชน์ เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พระภิกษุ สามเณร พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติ ปฏิบัติตาม

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมมงคล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายจร เจริญทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวลิท, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูนิวัตรธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิ์สุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

อย่างเหมาะสม^{๔๕} เป็นผู้รู้จักบริษัท รู้จักธรรมเนียมประเพณี รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนต่อสังคมว่า จะต้องทำกิริยาอย่างไร พูดอย่างไร สงเคราะห์อย่างไร^{๔๖} พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี อย่างดีงามไม่ว่าจะเป็นประเพณีท้องถิ่น หรือประเพณีศาสนา เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ทำก็สามารถแนะนำเป็นอย่างดี ส่วนประเพณีทางศาสนาก็จัดมิได้ขาด เช่น การ เวียนเทียนในวันสำคัญต่างๆ^{๔๗} พระสังฆาธิการต้องรู้จักประเพณี ความเชื่อของสังคม และนำมา ประยุกต์ใช้ในการสอนประชาชน^{๔๘}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านปรัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและ สังคมหรือรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการรู้จักสังเคราะห์ในการนำหลักสัปปุริสธรรมด้านต่างๆ ที่ ผ่านมาประยุกต์และบูรณาการ เพื่อพัฒนาวัดให้เจริญมั่นคง ทำให้ประชาชนและชุมชนศรัทธารักและ ห่วงแหนให้ความอุปถัมภ์ เกื้อหนุนวัด เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และราชการ จะเห็นว่า วัดต่างๆ ในอำเภอตากลีมีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งในการประกอบกิจกรรมร่วมกันตาม โครงการต่างๆ ทั้งของคณะสงฆ์และของราชการ จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็น เพราะพระสังฆาธิการนำหลักปรัญญาตา มาบริหารจัดการวัดได้บังเกิดผลเป็นอย่างดี

๗) บุคคลปรัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำใน ด้านบุคคลปรัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล โดยพระสังฆา ธิการต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เลือกใช้บุคคลได้เหมาะสมกับงาน^{๔๙} โดยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ จะให้กิจกรรม สำหรับคัดเลือกกรุปร่วมงานว่าผู้ใดเหมาะสมกับงานใดก็จะเลือกรูปนั้น ตลอดพื้นฐานความรู้การ เสียสละจิตใจ การอุทิศตนให้กับงาน ก็จะมอบหมายไปตามความถนัดของแต่ละรูป^{๕๐} พระสังฆาธิการ ต้องรู้จักประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน ต้องเข้าใจและสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อ ร่วมงานได้อย่างดี โดยต้องรู้และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะได้เกิดประโยชน์ในการ มอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานเป็น ทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๑} พระสังฆาธิการรู้จักบุคคลและปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ด้วยดี ได้สร้างความ สามัคคีในหมู่พระสงฆ์และสามเณร มีการปกครอง อบรมแนะนำสั่งสอนผู้อยู่ในอุปการะและในความ รับผิดชอบให้ประพฤติอย่างเหมาะสมกับสมณสาธูป โดยระบบอุปถัมภ์และระบบคุณธรรม จะเห็นว่า พระสังฆาธิการจะให้การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาความรู้ พระสงฆ์สามเณรในทุกะดับได้ศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น ทั้งวิทยาลัยสงฆ์ และสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน พระสังฆาธิการทุกระดับได้

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมงคลสกุล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายจร จริญญาทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต ขวลิท, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธีราภรณ์, เจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูนิวัตรธรรมขันธ, รองเจ้าคณะอำเภอตากลี, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์โพธิ์สุวรรณ, เจ้าคณะตำบลตากลี เขต ๒, วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

ผ่านหลักสูตร ป.ปส. ทุกรูป และพระสังฆาธิการหลายรูปกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก นี่คือนำหลักบุคคลปโรปริญญตา มาใช้ในการบริหารงาน^{๕๒}

นอกจากนั้น พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จัก และเข้าใจความแตกต่างแต่บุคคลว่า โดยอาศัยความสามารถและคุณธรรมเป็นต้น ใครๆ ยิ่ง หรือ หย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ ได้คิดอะไร จะสัมพันธ์ เกี่ยวข้อง จะใช้จะยกย่องจะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี ถ้าเข้าใจตรงนี้เราก็จะ เลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม^{๕๓} เป็นผู้รู้จัก ความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือกใช้บุคคลตามความรู้ความสามารถและความถนัด และรู้ที่จะ ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ รวมถึงรู้ที่จะควรยกย่อง ตำหนิหรือแนะนำสั่งสอนอย่างไร อันจะทำให้การ ทำงานประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี^{๕๔} พระสังฆาธิการมีสายตาวไกล สามารถเลือกใช้บุคคลที่ เหมาะสมกับงาน ไม่ว่าจะเป็นงานต่างๆ ในวัดก็วางแผนงาน วางตัวบุคคลที่จะทำงานอย่างเหมาะสม งานจึงสำเร็จได้ด้วยดี ไม่ขาดตกบกพร่อง^{๕๕} พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้เข้าใจในระบบงาน และมีศิลปะ ในการใช้บุคคลได้อย่างเหมาะสม^{๕๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำในด้านบุคคลปโรปริญญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล หรือรู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน โดยการรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแต่บุคคล อาศัย ความสามารถและคุณธรรม และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดี รู้จักใช้วิธีการยกย่องตำหนิ และ แนะนำสั่งสอนได้อย่างดี เข้าใจการเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ มี ประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวนิกรดา ชันธะรัตน์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปี่ยมส้ม, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

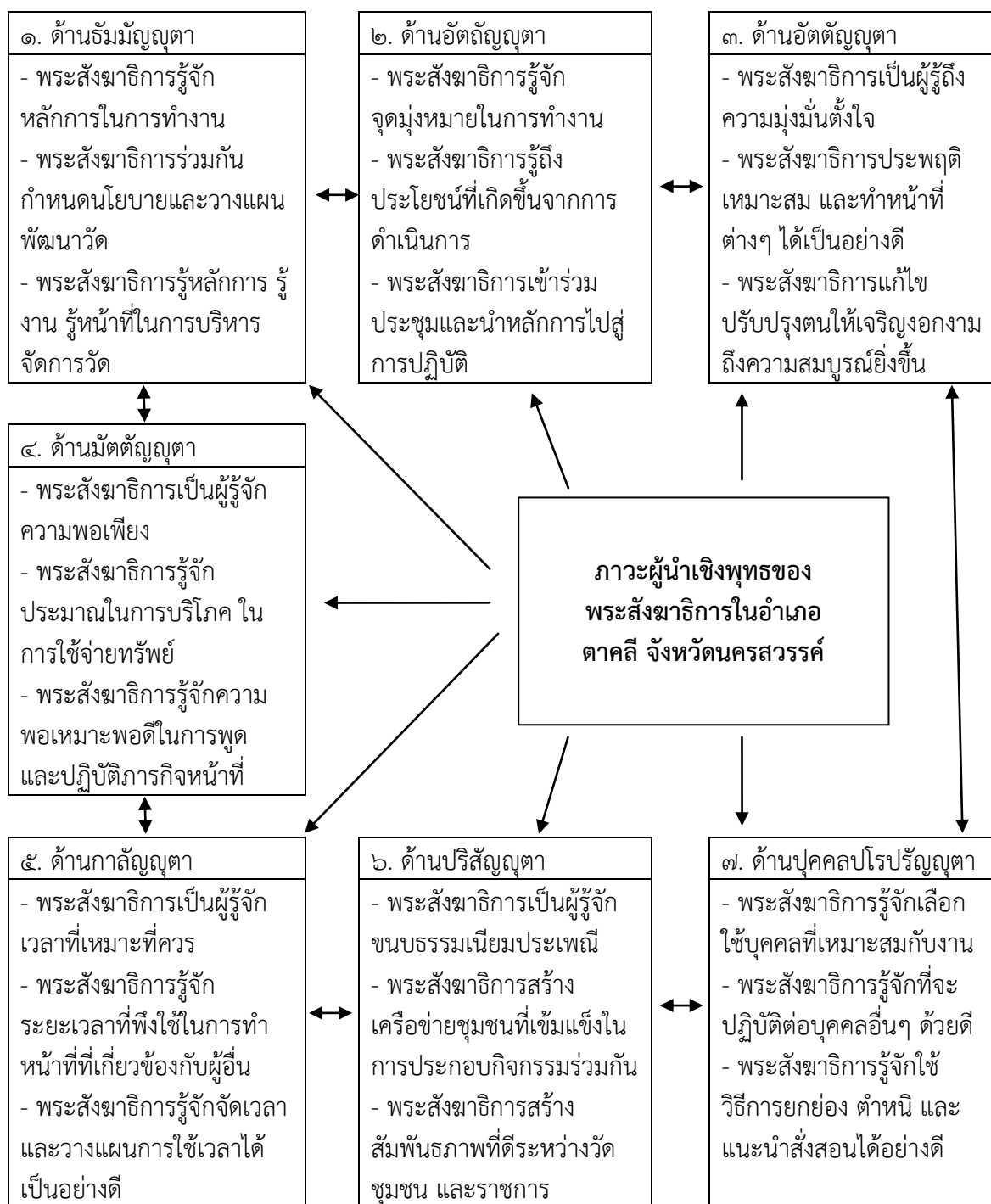
^{๕๔} สัมภาษณ์ นางอวยพร พัทธมงคลสกุล, ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายจร จริญญาทรัพย์, ตัวแทนประชาชน, วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายบัณฑิตก ขวลิท, ไวยาวัจกร, วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษา ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๔.๑

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม สรุปได้ดังนี้ หมายถึง

๑) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ หมายถึง ความรู้จักหลักการในการทำงาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยร่วมกันกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาวัด รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ในการบริหารจัดการวัด และร่วมกันปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ในทุกด้าน เป็นการบริหารจัดการองค์การที่ทำให้เกิดผล บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นนมณีสถาน คนรอบวัดเลื่อมใส ศรัทธาและเข้าวัดเพิ่มขึ้น

๒) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านอัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ความรู้จักจุดมุ่งหมายในการทำงาน โดยการรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามหลักการที่กำหนดไว้ การเข้าร่วมประชุมและนำหลักการ นโยบายในทุกระดับที่เกี่ยวข้องทั้งของคณะสงฆ์และฝ่ายราชการไปสู่การปฏิบัติ และประสานการดำเนินงานให้โครงการต่างๆ บรรลุผลสำเร็จ เป็นการรู้ถึงประโยชน์ที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ไม่มีผลกระทบต่องค์กร

๓) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านอัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ความเป็นผู้รู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ โดยรู้ถึงฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมของตน แล้วประพฤติเหมาะสม และทำหน้าที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนแก้ไข ปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเป็นตัวอย่างให้พระภิกษุ สามเณร ภายในวัด เป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชน ประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสมดีงาม

๔) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านมัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักความพอเพียง โดยการรู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด และปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดี แท้จริงที่พึงต้องการ โดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบที่จะเกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

๕) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเวลาที่เหมาะที่ควร รู้จักระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจหน้าที่ต่างๆ เกี่ยวข้องกับผู้อื่น รู้จักจัดเวลา และวางแผนการใช้เวลาได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมที่คณะสงฆ์จังหวัด และคณะสงฆ์ขอความร่วมมือ สามารถบริหารจัดการเวลาในการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจกรรมของส่วนรวมได้ทันในช่วงเวลาที่กำหนด

๖) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านปริสัญญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี การสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งในการประกอบกิจกรรมร่วมกันตามโครงการต่างๆ การสร้าง

สัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และราชการ ซึ่งเป็นการประยุกต์และบูรณาการ เพื่อพัฒนาวัดให้เจริญมั่นคง ทำให้ประชาชนและชุมชนศรัทธารักและหวงแหนให้ความอุปถัมภ์ เกื้อหนุนวัด

๗) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านบุคคลปโรปรัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแต่บุคคล รู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดี รู้จักใช้วิธีการยกย่อง ตำหนิ และแนะนำสั่งสอนได้อย่างดี โดยมีความสามารถและคุณธรรมเป็นเกณฑ์ ทำให้เข้าใจเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัปปุริสธรรม หมายถึง ความรู้จักหลักการในการทำงานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม รู้จักจุดมุ่งหมายในการทำงานโดยการรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้น รู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ รู้จักความพอเพียงโดยการรู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักเวลาที่เหมาะสมที่ควร รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงานเข้าใจความแตกต่างแต่บุคคลปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดี